

BENGT LIDNER I LUND

STUDENTEN OCH SKALDEN

AF

LAURITZ WEIBULL.

LUND 1895.

E. MALMSTRÖMS BOKTRYCKERI.

BENGT LIDNER I LUND

STUDENTEN OCH SKALDEN

AF

LAURITZ WEIBULL.

LUND 1895.

E. MALMSTRÖMS BOKTRYCKERI.

Ur Skånska Samlingar.

»Nej, min herre! jag har icke förtjent
att brännas.»

Lidner.

Låter man blicken glida genom Lunds Universitets album, möter man bland namnen på studenter från slutet af det adertonde århundradet ett af den svenska litteraturens förnämsta. Bengt Lidner, Spastaras och Medeas skald, har lefvat två år som student i Lund och äfven senare för en kortare tid återvändt dit.

Den Lidner, hvilken åren 1774 och 1775 sitter som åhörare vid föreläsningarne eller sjelf uppträder och försvarar sina theser, ger icke den bild, under hvilken man annars merändels är van att se den olycklige skalden. Den är af helt annat slag, ljus och förhoppningsfull. Vål frambringar Lidner intet verk af större betydelse, ingen dikt, som skulle fört hans namn till efterverlden, men allt tydligare teckna sig konturerna till den väg hans sångmö, då hon en gång nått sin fulla utveckling, har att vandra. Och öfver hans karakter faller det samtidigt ett blidare ljus än sedermera. Hans Lundatid är säkerligen hans lyckligaste. Vänliga händer stödjade honom. Lidelsen intager ännu icke den förherskande platsen i hans natur. Han har ännu icke blifvit den förfallne bohémien, som skulle framsläpa sitt lif i dryckenskap och elände.

Men det är endast korta, snart försvinnande solskensstunder i ett mörkt lif. Redan 1778, då han åter besöker universitetet, är allt förändradt.

I.

Bengt Lidner föddes i Göteborg 1757. Hans moder förenade med ett rikt och älskande hjerta ett upplyst förstånd. Fadern, som

ej just synes hafva varit af mera framstående begåfning, var en studerad man, hängifven musikens konst, vänsäll och omtyckt.

Trettonårig inträdde Bengt Lidner i Göteborgs gymnasium, hvarifrån han senare förflyttades till den s. k. Tyska Skolan, hvilken den tiden åtnjöt högre anseende. Tidigt röjde han ovanliga gåfvor och de rika anlagen utvecklades hastigt. Sina studier dref han med synnerlig flit, men för de klassiska språken och teologien glömde han icke sångmön; hennes tjenst tog honom flitigt i anspråk och länge dröjde det ej, förrän han offentligen uppträdde som skald. I tidningar och vid högtidliga tillfällen framför han — ännu knappast mera än ett barn — sina mången gång af sann ingifvelse präglade verser. Känsla och fantasi saknas det icke, men ännu bär allt ett drag af ungdomlig omogenhet.

Mot det lif, Lidner under denna sin första ungdomstid förde, torde man icke med rätta kunna anmärka någonting. Hans biografier hafva visserligen låtit påskina, att hans seder redan vid denna tid icke varit de bästa. Det har så väl passat in i systemet. I Lidner har man velat framställa bilden af en natur med redan från början skarpt utpreglade anlag och böjelser, hvilkas utveckling en gång för alla var gifven. Men man har dervid stödt sig på förmodanden och hypoteser, ej på verkligheter. Det fins i själfva verket ingen enda säker källa för dessa uppgifter.

Efter slutade studier i Göteborg begaf sig Lidner i början af 1774 till universitetet i Lund. Hans fader hade en gång studerat där och kanske var det detta, som bestämde valet ¹⁾. Från gym-

¹⁾ Då om Olof Liedner, skaldens fader, föga är känt, torde det icke vara ur vägen att meddela några upplysningar om honom, i synnerhet som han i ett nyare arbete (*V. Vedel*, Svensk romantik) på fullkomligt felaktigt sätt blifvit skildrad. De röra hufvudsakligen hans vistelse vid universitetet i Lund.

Enligt Göteborgska nationens matrikel föddes han 1718 — en uppgift, som fullt stämmer med den i universitetets album, deri det äfven tilläggas: »in castro Helsingör natus». 1738 blef han student. Det testimonium han af rektor vid Göteborgs gymnasium fick med sig till akademien ger en liflig och intagande bild af den tjuogoettårige ynglingen:

»Magnifice Domine Rector,

Såsom Herr Olaus Lidner i anledning af sina kiära Föräldrars och vänners råd, samt egen tanka för lycka och befordran i framtiden nu åstundar, i Herrens namn, resa til then berömeliga Academien i Lund: och hans

nasiet's rektor, inför hvilken afgangsexamen aflagts, förde han med sig ett dimissionsbetyg, hvilket hade följande lydelse:

kiäre fader redan uti Stockholm blefwit om Eder Magnificences högtförnäma gunst til thetta upsåtets befrämjande aldeles försäkrad: altså är jag anmodad worden, at lämna honom med sig, från thenna orten, thet witnessbörd, som hans upförande wäl förtient, och sig förwärfwat. Hwarföre, emedan bemälte herr Olaus Lidner, som af hela thenna staden warit älskad och afhållen för thes grundeliga kundskap och förfarenhet i then ädla musiqven, icke underlåtit at idka andra studier och wetenskaper utan privatim, enkannerligen hos mig, öfwat sig uti latinska språket och physiqven; och thymedelst giort sig någorlunda skickelig, at med nytta kunna afhöra en del academiska prælectioner: warder han Eders Magnificence i all ödmiukhet föredragen och recommenderad, som warit han en af våra kiäraste disciplar, här wid gymnasium; hwilket han dock för publike förrättningars skuld uti musiqven, icke haft lägenhet at frequentera. Hans öfriga lefwerne har warit, efter thes kiäre föräldrars sätt, gudfruktigt: så at man ingalunda twiflar, han ju blifwer en hederlig ledamot vid Academien, när han af Eders Magnificence blifwit bland the studerande antagen och inskrefwen. Hwilket är, hwarom af Eders Magnificence, så jag, som hans kiära föräldrar och han sielf, på thet wördsammaste och ödmiukaste anhåller: förblifwande med största högaktning oafåteligen

Eders Magnificences

Giötheborg d. 30 Aug. 1738.

Ödmiuke tienare

Birger Wassenius

Math: Lect. in Gymn : Gothob:

et h : t : Rector.

Efter undergången examen inskrefs Olof Liedner som student den 16 september samma år. Vid universitetet förde han samma indragna, stillsamma och flitiga lif som i sin fädernestad. »Olaus Lidner stilla och beskedlig,» heter det i förteckningen på de närvarande nationsledamöterna 1739. Och 1743 läses: »Olaw Liedener, när han war här, war han öfwermåttan stilla och flitig». Det året var han ute på kondition. Han var det ofta, ty han hörde till de allra fattigaste i nationen. Han svalt och for illa som så mången student denna tid. Sålunda heter det i katalogen för 1746: »Olaus Liedener, studios. teol. är mycket fattig» och i katalogen för 1750: »aldeles fattig, här condition på landet hos en präst och är stundom inne». Likväl skall man icke därför, att han var borta från universitetet tro, att nationen lemnade honom vind för våg. Tvärtom. Den gjorde hvad den kunde att lindra hans nöd. 1745 anbefaller den honom sålunda i hedrande ordalag till erhållande af stipendium hos domka-

Magnifico Domino Rectori *Laurentius Julius Kullin*

h : t : Regii Gymn : Gothob : Rector.

S. P. D.

Sicut cautis hominibus et circumspectis nihil adeo est formidabile, quin diligentia præcaveri possit; ita nec ullum est malum, quin incautis et pigris evenire queat: nam cura et industria, non modo ut in aliis negotiis, plurimum habet momenti, sed etiam ad virtutem adipiscendam, permagnas exhibet vires: virtus enim per labores incedit: de hujus rei veritate, si quis alius, egregiæ spei et indolis adolescens *Benedictus Liedner*, experientissimi, dum in vivis erat, dexterrimique ad Templum hujus urbis Gustavianum hydraulæ filius, propria eoque jucundissima confirmatus fuit experientia. Nam biennio et quod excurrit inter Regii hujus Gymn: alumnos transacto, ne tenera eademque ignea ingenii vis, lectionum publicarum multitudine, et multiplici rerum objectarum varietate, distracta, obrueretur, honorabilis vir, rerum indicarum, quæ hic colleguntur, præfectus maxime conspicuus, dominus Samuel Aurell alumni nostri vitricus, tenerrimo in privignum suum amore ductus, nutu rev: domini d:ris et episcopi, consultum judicavit, ut hic noster discipulus, institutioni, Scholæ Teutonice rectori A. Torén, viro, ad animos moresque juventutis formandos, velut nato factoque, committeretur; quo facto, tantos per sesqui annum fecit progressus, ut difficile sit dictu, utrumne felicitati ingenii, an indefesso labori et assiduitati major tribuenda sit vis et efficacia. Quapropter, cum celebriores vestras, quæ Londini Scanorum florent, Camenas adeundi summo flagret studio, tibi Magnifice D:ne Rector, hunc ornatissimum nostrum, præstito cum laude examine editisque partim concionando, partim declamando publice speciminibus, probatum et dimissum majorem in modum commendamus, ejusque nomine, ipsum, quidquid in se collatum fuerit gratiæ et favoris, mente semper gratissima esse, agnitorum certe pollicemur.

Datum signatumque Gothoburgi ipsis calendis Februarii anno MDCCLXXIV¹.

pitlet i Göteborg. De följande åren njöt han också något litet understöd därifrån.

Längre än till 1750 torde Olof Liedner icke hafva stannat vid universitetet. Han återvände till Göteborg och vid midten af årtiondet utnämndes han till organist vid domkyrkan derstädes. Följden af de umbäranden han i sin ungdom fått utstå visade sig emellertid antagligen snart: något mera än två år efter sonen Bengts födelse är han död.

¹ Efter afskrift, gjord af B. Lidner sjelf, i Göteborgska Nationens Testimoniibok 1736—1780. Lunds. Univ. Bibliothek.

Rikt är det beröm, som i detta betyg faller på den begåfvade ynglingens lott. Inga svårigheter mötte heller vid studentexamens afläggande. Den 8 februari 1774 blef Lidner inskrifven vid Lunds universitet och den 18 i samma månad uti Göteborgska nationen ¹⁾.

Göteborg var i Lidners barndom en stad med lifliga handelsförbindelser; det Ostindiska Kompaniet stod i sitt flor och på gator och torg rörde sig ett brokigt köpmanslif. Umgängessättet hade något fritt och otvunget. Märklig bör äfven åtskilnaden hafva varit för den unge studenten, då han nu kom ned till Lund. Den sydsvenska universitetsstaden bar i trots af all den gästfrihet och välvilja, som der utvecklades, ett visst drag af kalkborgerlighet och pedanteri: den tedde sig än mera då än senare i Tegnér's dagar såsom „en akademisk bondby“. Är också den skildring en annan ung student, göteborgare äfven han, Thomas Thorild, gifver af lifvet der ej så litet öfverdrifven — han öfverdref gerna — ligger det dock säkerligen en viss sanning i hans ord. „Du känner, Arist — skref han i en mörk stund till ungdomsvännen, Anders Hylander — det allmänna tvång och pedanteri, som umgängessättet i Lund har. Ingenting är fritt och välvilligt, allt är ceremonie eller en kall och onaturlig ärbarhet. Hvert hushåll, inneslutit inom sig sjelf, vet icke annat tidsfördrif, än at observera de andra och uppsnappa hvisknyheter. De förstå icke at meddela hvarandra sina nöjen och fördelar“ ²⁾.

¹⁾ I Göteborgska nationens album har Lidner skrivit:

»Bengt Liedner inskrifven til student wid kongelige Carolin: Acad. i Lund, d. 8 februarii 1774, samt i Götheborgska Nationen d. 18 Ejusd: intagen. Född d. 16 mars 1757. Fadren Organisten Olof Liedner i Gborg. Gifvit till Nationen fiorton daler och fiorton öre smt. pro inscriptione».

Med annan hand är tillagdt:

»Reste ut til Ostindien i Januario 1776. Återkom til Sverige följande sommar samma år. Reste ut därpå till academien Greifswald. Sedan återkommen, har han åter utrest för Kongl. Theaterns räkning; incertum quo fata ferant. Återkommen til Sverige; bekant för några skaldestycken, Spastara, Året 83, fabler etc.»

Warburgs uppgift i arbetet Bengt Lidner, ett bidrag till Sveriges litteraturhistoria, att det var den 10 februari Lidner inskref i Nationen är alltså felaktig; likaså har *Sander* orätt, då han i Företalet till Lidners Saml. Skrifter (8 uppl.) uppger den 8 såsom dagen.

²⁾ Thorild till Hylander ^{29/6} 1779. Lunds Univ. Bibliothek.

Och som umgängeslivet sådant också det vetenskapliga. Det var i ett allt annat än mönstervärdt tillstånd. Man höll sina föreläsningar därför att det var påbjudet, disputerade och lät vetenskapen mynna ut i spetsfundiga definitioner och värdelösa kontroverser. „Tanka, sinne och hjerta ligga i en oafbruten dvala“, skrifver också Thorild ¹⁾. Och Sven Lagerbring förklarar: „At vissa slags vetenskaper ligga i dvala undrar iag intet, snarare kan man blifva bestört, at de sofva intet aldels“ ²⁾. Också var det väl bland de äldre knappast flera än han, den berömde läkaren Eberhard Rosenblad och matematikern Schenmarek, som buro vetenskapens fana högt; deras embetsbröder höjde sig ej öfver medelmåttornas klass. Och till denna hörde äfven studenternas flertal. De som läste, läste för hoppet om en bergad framtid, mera sällan af intresse för studier.

Det var klart att under sådana omständigheter en ung man med Lidners rika begåfning skulle fästa allmänna uppmärksamheten vid sig. Han var icke skuren efter vanligt mått. Redan hans yttre menniska röjde detta: — de djerfva dragen med det drömmande uttrycket, de klart lysande ögonen, den höghvälfda pannan. Och när han så talade, var det vältaliga ord, återklingande ur ett svärmiskt och känslofullt sinne. Det låg något af Werther i hans uppträdande.

Lidner var icke heller den, som blyg och försagd höll sig undan i skuggan. Han hade redan i Göteborg firats för sin skaldegåfva. Berömmet hade ingifvit honom en viss sjelfkänsla. Så ung han var — han räknade endast sexton år — drog han sig icke för att äfven i Lund offentligen framträda.

Redan kort efter hans ankomst skedde detta. Han hade icke väl slagit ned sina bopålar i staden och tagit sitt inträde i studentlivet, förrän han på första sammankomsten för terminen i Göteborgs nation åtog sig „partes oratorias“ till påföljande landskapsmötet. Den 14 maj infriar han sitt löfte. Hans oration vinner

¹⁾ Sammastädes.

²⁾ Lagerbring till Gjørwell 16/10 1781. Brevet tryckt hos *M. Weibull*, Samlingar utgifna för de Skånska landskapens historiska . . . förening 1875, s. 25.

³⁾ Lidner bodde i Lilla Gråbrödersgatan, huset nr 297, der till venster i förstugan det rum han hade ännu är bibehållet.

allmänt bifall och i protokollet, fördt af Thorilds vän, Magnus Lönnberg, finnes följande anteckning:

År 1774 den 14 maj kl. 3 eftermiddagen instälte sig åter samtliga herrar landsmännen, efter wälborne herr inspectors kallelse uti thess hus ¹⁾, at för tredje gången af innevarande termin hålla landskapsmöte, vid hvilket tillfälle följande förhades.

§ 1. Så snart samtel. herrar nationsledamöterna voro samlade, instälte sig äfven wälborne herr inspector, och gaf höggunstigt tillkänna, i hyad ändamål nationen war ihopkallad, med antydan åt herr Liedner, det honom nu tillstaddes företaga dess partes oratorias, till hvilken ända han sig ock nu framstälte.

§ 2. Reciterade herr Liedner en i svänsk vers mycket wäl författad oration, om den angenäma *Währens behagelighet*, hvilken, som den tycktes witna, att författaren war född poët, ej kunde annat än afhöras med synnerlig fägnad af så wäl wälborne herr inspector som samtliga nation.

Det mottagande Lidner alltså från första början röute i nationen kunde icke annat än yttermera sporra honom till vittor författareverksamhet. Denna torde också redan under det första studentåret 1774 hafva varit ganska liflig, om också endast få poemer från denna tid bevarats åt efterverlden.

Den första af dessa dikter, som med visshet kan tillskrifvas Lidner, är författad i början af september 1774. I augusti detta år hade professorn i österländska språk och grekiska, Sven Johan Munthe afidit. I en mängd grifftkväden hyllades efter tidens sed den bortgångne läraren och bland författarne uppträder äfven Lidner. Hans poem är ställvis ej utan poetisk lyftning, om också rikt äfven på mindre lyckade drag.

Jag häpnar — — — Himmel ack! är det då ärans lott,

At lysa och försvinna?

Men ack! vår döde har från denna hyddan gått,

At för sin dygd belöning finna.

Han, bortlyft ur en verld, som endast sorger har,

Till glädjens boningsplats som segerherre far.

¹⁾ Inspektor var professor Eberhard Rosenblad. Han bodde på sydsidan af Mårtenstorget i det ännu kvarstående hus han der låtit uppföra. 2

Gråt rörda öga, gråt, gjut suckar ömma bröst,
 Ty du har fog at klaga,
 Låt i din ömma sorg det nöijet bli din tröst,
 At bildning af vår döde taga.
 Min tancka, var då ej en blick från dygden skild,
 Om du vill träffa rätt vår store Munthes bild!

Längre fram under samma år var det en ung adelig fröken, Carolina Maria Ehrenpohl, som var föremål för Lidners poetiska hyllning. Hon var medlem af ett vittert sällskap och då hon i detta erhöill „en stjerna“ som belöning eller medlemstecken — osäkert hvilket — helsade henne Lidner i Apollos namn med några verser, bland hvilka äfven följande:

Wi, som i Olympen skina,
 Helsa dig, vår Carolina!
 Jag, Apollo, snillens skygd,
 Denna stjernan åt dig skänker,
 Du som, stjernan i din bygd,
 För din samtid präktigt blänker.

Detta tecken skall dig tvinga,
 At dig öfwer hopen swinga
 Och förkunna *Gustafs* lof:
 Hjeltens pris af dig må föras,
 Så at i *Lovisas* hof
 Eko af din sång kan höras. ¹⁾

Det vitterhetssällskap, hvarom här är fråga, hade antagligen sin medelpunkt i Lund ²⁾. Äfven damer hörde, som vi se, dit och Lidner torde deri ha spelat en ej obetydlig roll.

Mot slutet af året — den 3 december — responderade den unge skalden på en historisk afhandling: De novissimis per Europam revolutionibus earumque caussis. Om också författarskapet härtill så godt som säkert icke är att tillskrifva honom utan Lagerbring, äro dock de båda poem, som föregå skriften, af honom. Det ena, affattadt på alexandriner och icke utan en viss pompös anstrykning,

¹⁾ Tidningen »Hvad Nytt? Hvad Nytt?» i Göteborg, 1774, n:r 250.

²⁾ I *Hvad Nytt? Hvad Nytt?* uppgifves visserligen, att sällskapet var uppsaliensiskt, men det förefaller egendomligt, att Lidner i så fall skulle hafva tillhört detsamma.

är stäldt till „Fäderneslandet“. Dess vexlande öden beröras och mot slutet vänder sig skalden hyllande till Gustaf III ¹⁾. Det andra är riktadt till styfföräldrarna — „mina huldaste föräldrar“, som de kallas — och innehåller rader af poetiskt värde. Man ser dessutom af denna tillegnan det oriktiga i den gamla uppfattningen, att Lidner skulle redan nu hafva lefvat i ovänskap med styfföräldrarna. Här som äfven annorstädes har i lefnadsskildringar af honom ett senare gjorts gällande äfven för ett föregående.

Då min tunga jollra lärde
Och framstafva faders namn,
Fick jag röna namnets värde
I en annan faders famn,
Som med namnet hiertat ärfde . . .

Det skall hennes minne lifva,
Hvilken öfver solen for, —
Då jag får mitt offer gifva
Åt en lika ömsint mor:
Hjertats känslor därtill drifva.

Genom dessa små poem och väl äfven genom andra nu förlorade hade Lidner redan vid slutet af året 1774 vunnit rykte som skald inom de kretsar, i hvilka han lefde. Den i december ventilerade afhandlingen är åtföljd af flera lyckönskningskrifvelser på vers och prosa, af hvilka åtminstone en ådagalägger detta. Deri säger författaren, P. Afzelius:

Men du! som hunnit skaldens högd,
Får i vår lärda park om fosterlandet sjunga,
Då du med öfvad hand och qvick samt prydlig tunga
Kan göra allmänheten nöjd.

Detta rykte steg allt högre under 1775. Sjelf säger Lidner detta år på ett ställe: „Lär mig mit intet, då andra göra af mit namn något, och tillät mig ej änglas förr än då jag mest berömmes!“ Och på ett annat tillägger han — rörande naivt: „Fosterland, du som förgudar min lefnad!“ Till att han i allt vidare

¹⁾ Denna dikt omtryckt i Lidners Saml. Skrifter.

kretsar blef känd, bidrog icke minst den nyutkommande tidningen Lunds Weckoblad.

Före Weckobladet hade staden Lund icke egt någon egentlig tidning, om man undantager de 1773 utgifna stiftstidningarne. Ett sällskap, som bildades 1774, beslöt dess utgifvande. Det bestämdes, att deri skulle utom dagliga nyheter äfven inflyta biografier, skaldestycken och korta afhandlingar i ekonomiska ämnen. Juris professorn J. Colling stod i spetsen för företaget. I redaktionen upptogs äfven en och annan student. Lidner, redan fördelaktigt känd för sin lätt flytande penna, hörde dit och han har vid Lunds Weckoblads grundläggande spelat en framstående roll. Sina poemer inför han i tidningen, deri de någon gång också få ett berömmande omnämmande, och det är ingen annan än han, som öppnar dess första nummer ¹⁾.

Detta skedde med ett längre skaldestycke. Egentligen afsedt att vara ett slags nyårssång, utgöres det till innehållet hufvudsakligen af en hyllning åt Gustaf III och konungahuset. Det är samma sträng, skalden anslår, hvilken han alltifrån sitt första uppträdande och vi kunna väl säga intill det sista låter ljuda:

Swea land, du sälla bygd!
 Hieltars mor och ärans källa!
 Swensker nit af ägta dygd
 Wil en gáfwa för dig falla.
 Tag då det du redan fådt:
 Hjertat war och blir din lott . . .

Lefve då vår milde kung
 Detta år och många flere,
 Hielten säker, rask och ung,
 Uti frid sitt folk regere!
 Godhet, ära utan blod,
 Rese up hans ärestod!

¹⁾ Sven Lagerbring liksom äfven Gjørwell var föga belåten med det sätt, hvarpå Weckobladet under sin första tid redigerades. Innehållet deri föreföll dem säkerligen för löst, för litet gediget. Se härom *M. Weibull*, a. st. s. 12.

Stycket i sin helhet, i hvilket för öfrigt äfven välönskningar till främmande monarker förekomma, är i hög grad ungdomligt omoget. Ännu äro Lidners språk- och versform närmast Dalinska.

Samma ton af konungskhet och beundran för Gustaf III som i detta kväde spåras äfven annorstädes i dikter af Lidner från denna tid. Ofta inskjuter han sålunda i poem af helt annat innehåll — så i en nyårshelsing till professor Rosenblad ¹⁾ — en hyllning åt konungahuset och konungen. Denne är hjeltegestalten, som står för hans inbillning, och i honom hembär han fäderneslandet sin gård. Äfven i ett längre kväde till Gustaf III lägger skalden sin stämning i dagen. Den 29 maj — årsdagen af konungens kröning — egnar han honom ett „skaldestycke“, genomadt af beundran och tillit. Och det är i detta ej blott den rojalistiska tonen, som väcker uppmärksamhet. Dikten har också ställvis poetiskt värde och i synnerhet är det skaldens friska och öppna natursinne, som verkar tilltalande. Ett högstämt patos går genom begynnelsen:

Så wakna nu natur ur mörker, köld och dwala,
Låt Flora i sin pragt om Swears högtid tala!
Bjud nöjen samla sig ej blot i hwarje stad;
Dit ock Camilla går och lindar stå i rad.
Mot Wästanbergets fot lät älfvens forssar stöta
Och hennes sagta swall de torra ängar blöta.
Nereider, Neptuns hof, Tritoner skynden Er,
At dansa kring den wass, som smått åt solen ler.
En munter fogellhop i ekars topp må swärma;
Och Echo deras glam med dubla thoner härma. ²⁾

Men det var icke blott konungen och hans hus, som voro föremål för Lidners poetiska inspiration vid denna tid. Atterbom berättar att han af „herrskaper“ inom och utom universitetsstaden var flitigt anlitad som tillfällighetsdiktare ³⁾. Detta har nog också sin riktighet, endast torde icke derigenom, som man påstått, någon synnerlig inkomstkälla hafva öppnat sig för honom. Och långt ifrån alltid var det så, att man behöfde beställa kvädena hos honom. Lättrörd och mottaglig för de intryck, som trängde sig på honom,

¹⁾ Denna, skrifven i den Göteborgska Nationens namn, trycktes särskildt.

²⁾ Lunds Weckoblad 1775, nr 22.

³⁾ *Atterbom*, Svenska Siare och Skalder, V, 375.

sjöng han, såsom han gjorde det till sin konungs ära, af egen ingifvelse. Sorgen och glädjen skulle hafva ett uttryck och de togo det i sång.

Då i början af 1775 sedermera domprosten, teol. doktor Hellman firade bröllop med mademoiselle Dorothea Bager, se vi sålunda den unge Lidner uppträda med ett „skaldebref“. Han låter deri Apollo utgjuta sig i klagan öfver att brudgummen gifvit Astrild välde öfver sig. Af denna anledning erinrar skalden om Daphne, som en gång satte honom sjelf i låga; guden blidkas och fortsätter:

Din harpa tag, min son, och för den hopen spela,
Som muntras af din röst, då du des strängar rör.
Et nögt och lyckligt lif dig Jofur må tildela,
Då Venus sielf din tid på nöjets wingar för.
Zephirer, gratier, omfatter täcka bruden:
Så biuder Musers far, Apollo, wishetsguden.¹⁾

Som man ser: den antika gudaverlden med zephirer och gratier, som sväfvat kring bruden. Det är roccoco in i det minsta.

Längre fram på året uppvaktade Lidner vid en mera solenn högtidlighet — den magisterpromotion, som hölls i Lund midsommarafton. Det var en sådan af gamla slaget. Akademistaten aftogade i procession — efter vakten och pedellerna med silfverspirorna rektor magnificus, herrar professorer, promotor och promovendi — till domkyrkan och intog der sin plats i högkoret. Orgelverket, som reste sig under triumfbågen, var prydt och siradt, Parnassen var timrad uppe vid altaret och under pukors och trumpeters skall försiggick festen. „Under sjelfva acten — säger en samtida — utdeltes öfver promotionen en wälskrefwen swensk ode.“ Den var hållen i en stolt, oratorisk stil. Författaren var ingen annan än Bengt Lidner²⁾.

Och alltid, vid poetiska tillfällen som detta eller vid sådana af mera prosaisk natur är den unge studenten redo att stränga sin lyra. Samma patos, samma entusiasmen antingen han helsar borg-

¹⁾ Lunds Weckoblad 1775 n:r 5.

²⁾ Dikten omtryckt i Lidners Samlade Skrifter, 8:de upplagan.

mästarens inträde i sitt embete, skrifver en rörande grafsång eller i en prosadikt skildrar det vackra Ramlösa. Der lefde han under högsommaren 1775. Professor Rosenblad var brunnsläkare. Skånes adel såg man der tillsamman med de lärde från universitetsstaden och ett gladt och angenämt lif rörde sig i den leende nejden. Lidners skildring af stället och dess inbyggare är karakteristisk nog och ger en intressant bild. Öfver Sundet glida glänsande segel, zephirerna leka på ängarne, nymferna plocka blommor och fläta kransar; lärkorna sjunga högt i luften och vid den flödande källan dricker skalden sin Camillas skål.

Ramlösa Brun — fortsätter han — omgifwen af ekar, lindar och lön, ligger i en dald et litet stycke från hafwet. Utsigten är den förträffeligaste, den mäst förtjusande naturen kunnat dana. På ena sidan ser jag en lund, där den stolta björken klyfwer skyn, hwars grenar digna under foglarnas fötter: på andra, möta mig de frugtrike ängar, som belöna landtmannens möda. Sträcker jag ögat än längre; så ser jag de löpande fartyg i ypperlig dragt här och där skjuta fåror. Mitt för en plog prisar jag då handeln och hos Ceres offerar åt Neptun. Hela danska landet ter sig snart för min förtjusta syn och gröna kullar, med hjordar, herdar och herdinnor äro ej mindre retande.

Si, så wacker är utsigten! Källan forsar ur stenhårda berget, som utswettar vår helsa och gifwer flere slags watn, alla olika til smak, alla för menniskan nyttiga. Knappt synes berget för trän; ty sielfwa dess rygg är beklädd med Lindar. Wid källan, som ur berget är hugd, ser man Brunshuset, hwars stora sal inrymmer hela den torstiga republiqven. Men hwem kan trifwas under tak, när twenne aleer å ömse sidor af salen, dem konsten sammanknutit, väntar på, at få meddela sin swalkande skugga? Si där har den raka eken gedt björken sin hand! där står en lön mot en lind! där bugar sig aspen för wästanwinden! En slät plan ser jag där bredwid, där den stälta wagnshästen galopperar och fraggar sit mot solen blänkande betsel — — —

Från detta stället hastar jag nu. — — — Men jag stadnar. Min inbildning skådar en morgon, en morgon, som en ljusblå himmel och det sagta wästanwädet gjordt förtjusande. Til Källan hastar nu alla och alla hälsa af en konstig Orpheus som på sin lutha slår de finaste toner och hwars söner blåsa; så berget swarar med dubbel tact. Du af mig förr beundrade park, mit öga ger dig ej mera en enda blick, hela skaran, af Nymphher intager nu min inbildning. Nu följer jag med i Brunssalen. Se Iris med glasen i handen, hwars ögonhwarf icke ännu sluppit den stygga Morphæi sömniga skämt. Huru fördubblar icke denna dunckelhet hannes skönhet, när hon läckar alla dem, til at gispa med sig, som af källan dricka? Men männe

naturen eller människjohand gjordt en så grufwelig skilnad. Knappt tillåtes kika in på den park, som åt könet är helgad. Jag wandrar endast bland pipor tils wi åter råkas wid det swallande watnet. Nöjen, infall och lekar äro då icke främmande. Nu upreses en gunga; och hwem täflar icke at på den få hyssa Iris? Men klockan ringer och påminner den stora skyldighet at åt Allmagten upsända lof. Nu rulla wagnarna fram och efter några ögnablick är detta folkrika ställe en ödemark. Du förtjusande park, du medelpunkt emellan Ramlösa källa och by, här träffas åter det sköna och glada. Mitt under Ekar och Lön ser jag bänkar bygde. Där ser jag solen i hafwet, där ser jag kornet buga för winden, där ser jag naturen i prydnad. Camilla spatserar: hwem följer icke med? ¹⁾

Högre än i denna prosaskildring nådde Lidner i en grafdigt, i mycket olik allt hvad han förut skrifvit. Den är också wärd särskild uppmärksamhet.

Sällan har väl i Skåne en händelse gjort djupare intryck än den, genom hvilken kornetten Fredrik Trolle, den förste fideikommissarien till Trollenäs, och hans båda systrar jemte deras moster, dottren af professor G. Harmens, omkommo. De hade den 21 maj med sin moder farit från Klågerup till det natursköna, af bokskogar omgifna Torup för att gästa familjen Stjernblad. Efter middagen företogo de en roddfärd på den nu uttorkade sjö, som då ännu omgaf den gamla borgen. Men de hade icke väl hunnit ett stycke från land, förrän båten kantrade. På stranden stod den arma modern och åsåg hvad som skedde. Alla räddningsförsök misslyckades. Sakta sjönko de olyckliga, mindre kväfda af vattnet än af den djupa dyn. Sonen var sina föräldrars hopp, innehafware af Skånes största förmögenhet, döttrarne unga och lifliga, de sinas glädje.

En förskräcklig händelse, som pressade tårar ur mångas ögon och kom poeter öfver hela landet att stränga sina lutor. Huru skulle den icke uppröra ett känslofullt sinne som Lidners! Det var en sådan väckelse han behöfde för att blifwa skald — och han blef det. Hade allt hvad han förut sjungit varit efterklang från andra och af ringa värde, bryter nu i den dikt, han egnade de omkomna, hans egendomliga naturel i dagen. Det är olyckans känslorika, nervösa och tårgjutna poesi, som här väller fram. I stolta och på samma gång ömma toner besjunger skalden de ungas öde och

¹⁾ Lunds Weckoblad 1775, nr 34.

genom sorgen och smärtan, som i dikten finna sitt uttryck, skymtar hans egen bild. Det klappar ett hjerta bakom orden. Det är som såge man den unge, svärmiske studenten försmält i tårar, uppgången i suckar och veklagan.

Vi återgifva här dikten, numera i original ytterst sällsynt, uti dess helhet.

Wid

Cornetten wälborne Herr Fredrich Trolles,
fröknarne Brita Sophia och Elisabeth Augusta Trolles,
samt mamsell Fredrica Margaretha Harmens
öförmodeliga dödsfal den 21 maj 1775.

Non mors humano subjacet arbitrio. Sen.

Tranquillo mari quilibet est Gubernator. Sen.

Du magt, som kallas Gud och werldens öden måter,
Som inga skiften bry, som öfwer tiden rår,
Förlåt et stoft, som tror, at du dit wärk förgäter,
När jag på detta rum försagd och hänrykt står.
Et djur kan tyda sorg: jag är ju mänskja danad:
Får jag ej gråta då, som är til högre manad?
Du Gud ej bildat mig af hårda klippans sten.
Kan wäl min mänsklighet så känsellös förblifwa?
Jag tynar af och dignar re'n,
Då med min matta hand jag ödet skal beskrifwa. —
Det war en lüsblå dag,
När wästans swala fläkt kring alm och lindar sorla,
När trastens öma slag
Af Echo fördes fram hwart hän cristallen porla,
När källan kullra ner för bergets största brant
Och ömnig perle-dagg en balsams ånga hwifta,
När herden sina får med sin herdinna drifta
Wid gröna wassens krökta kant,
När lärkans öma glam med siskans drillar blandas,
När enfald, lugn och rö kring alla parker fans,
När himmel, jord och haf, en ovan hwila andas,
Blot blanka wägen sprat wid fiskens lek och dans:
Då — ack! jag kan ej mer — då — nej, min skaldmö sluta —
Twå systrar med sin bror och moster glättugt gå,
At på en liten stund et menlöst nöye njuta
Ack! fasa, ack! hwad hände då?
En ekstock ödet satt, om jag så djerft får tänka,
Hwari de fyra stiga ner:

De flyta litet ut — det wälter — de sig sänka. —

Ack! Gud — mån jag försent dig ber — — —

Mig tyks, hur bön och gråt hos dem sig ömkligt blanda

»Ack! himmel — ack! min far — min syster — o! min mor —

Ert barn, min mor, det dör — ack! Jesu tag min anda,

Min syster håll i mig — ack! älsken än er bror —

Din systers blod är varmt, ej skal oss döden skölja;

Men ack! wår mor — — dock gud, tag oss och ske din wilja.»

Kring öme broderns hals i hop de hålla hårdt

Tils döden twingat dem, at sin förening bryta,

Och afskeds talet göra kort.

»Så är det du — farväl!» de dö på watnets yta.

Sit rof et leyon tar

Kring mossar, kärr, moras, där djur hwarannan äta;

Den städs på wågen far

Är mera ännad til, at hannes djuphet mäta;

Men den, som färdig stod mot grymma wapen brak,

At blotta tappert bröst, et rof för böljan blifwer:

Du rädde hop, som tror, at krig wist döden gifwer,

Hwad tyckes dig om denna sak?

I tre, af täcka kön hur skal jag pennan föra

Om er? jag domnar bort i skuggan af er famn;

Jag har er skönhet sett, dess blickar än mig röra,

Ack! låt mig slippa blot, at nämna edra namn.

Fast eder dygd och bild jag aldrig skal förglömma;

Jag wördar himlens lag, som är af wishet full.

Men I, som dött i hop — i samma jordens gömma

Må äfwen samlas eder mull!

Inunder samma sten och i en lika kista;

Men ömt förlåten på er graf,

Ej mer jag kan för sorg, ej mer för häpnad rista,

Än: här inunder — — — — —

Du swarta olyks sjö, hwar dina wågor swalla,

Där höres hemska rop, och qwal, och gråt, och tiut!

Dock — skal du trifwas mer? Nej, himlen må befalla,

At du i denna stund för ewigt torkar ut!

Ej någon enda swan i dig må fåror plöya!

Ej någon silfwerflock i dina rymder dröya!

Ej någon stråle mer af solens morgon rand!

Du luftens muntra hop, jag ber, at du dig hastar

Från denna ö, från denna strand!

Här ljunge rofdjur blot med ufwar, ugler, gastar!

Men ack! hwem irrar mig?

Blif turtur dufwa quar, som öma suckar andas;
 Och wet, at just med dig,
 Sku mina luthe slag och mina tårar blandas.
 Här må du kuttra ömt och siunga sorg och qual!
 Ack! öfvergif mig ej, när solen klart uprinner
 När ock i hafwets barm hon wid sin nedgång brinner;
 Så quittre skogens Nectergal.
 Men du, som res förbi och fått den wällust smaka,
 At älskas af dit barn — om känsla hos dig rår;
 Jag dig beswär gack ej från detta rum tilbaka,
 För än du offrat där en öm och redlig tår!
 Ej en, ej två, ej tre från detta bröst sku drifwas;
 Nej tusen skola tidt utur mit hjerta gå:
 Den wällust och den tröst min mänsklighet kan gifwas,
 Är gråta i en hemlig wrå.
 Om de med tårars mängd dock kunde wäkte blifwa:
 Då gret jag natt och dag inunder hoppets skygd;
 Men som ej det kan ske ¹⁾ o! gud, ånyo lifwa
 Så stor och sällsynt dygd.

Med denna dikt tager onekligen Lidners skaldskap ett betydande steg i sin utveckling. Det är nu icke så mycket Dalins och fru Nordenflychts toner, som klinga igen hos honom. Det är Spastaras blifvande skald, som träder fram. Samma öra för språkets musik, samma rika känsla och fantasikraft som i denna ryktbara dikt. Uttrycket är endast svagare.

Den väg, på hvilken Lidner nu slagit in, skall han icke mer lemna. Han gripes af den tidsriktning, som stiek i stäf motsatt det adertonde århundradets torra förståndsupplysning allt djupare genomsyrar litteraturen. Det är känslösvärmeriets, det goda hjertats språk, som talar ur hans diktning. Den naturliga känslan för-gudas. Hon är den sanna och enda källan till dygd och lycksalighet. Han öfverlemnar sig åt ögonblickets stämning; känslkrank, framlägger han i dikten de skiftande rörelserna i sitt inre.

Vill man se ett andra uttryck härför under Lidners vistelse i Lund, har man endast att vända sig till den prosaiska ode, som den unge skalden skref på sin födelsedag 1775. Han gifver

¹⁾ Lidner anmärker här i en not: Eripere vitam nemo non homini potest, at nemo mortem: mille ad hanc aditus patent. Sen.

i denna sin känsla fritt lopp och med ett visst sjelfbehag låter han sitt inre oroliga jag afspegla sig i dikten. Öfverdrift och svulst saknas icke, men å andra sidan röjer sig också här och hvar en viss enkelhet och innerlighet. Det heter i denna ode:

Jag vaknar — — gryningen af en ny dag påminner mig nya plickter, nya öden — — morgonrådnan förgyller bergets spets — — kring mit Lägers spela hennes strålar, då wahren och naturen småle åt hwarannan, samt lärkans drillar hälsa mig med förtjusande thoner. Men huru är det fatt — — hwilka känslor upwäcka sig emot wanan i mit dolda — — häpnad intager boställe i min själ och förskräckelsen bildar sig med de blekaste färgor — —

I dag öppna sig nya tideskiften, nya hwälfningar — — ack! i dag går just mit adertonde år til ewighetens dystra intet.

Räkning kräfwes för det framfarna och dygden yrkar sin fordran — — Intet, at wisa, wågar jag, ej eller låfwa bättre framdeles — — Hwad har jag wäl, at gifwa?

Åt dig, mit uphof, skal dock mit altare upresas, och röken tränga sig genom tjockaste skyar — — tusende himlar kunna ej hindra des fart — — inom et ögnablick skal han swinga sig öfwer stjernorna — — Zera phimer skola föra honom fram och Cherubimer höra min lofsång.

Din ära min skapare skal jag sjunga så många födelsedagar, jag genom din nåd får tälja. Af intet til intet har du ju icke danat mig? Nej — — andra rörelser swalla med mit blod: dygden jäfwar tidens domstol — — mänskligheten ömar — — fäderneslandet wäntar — — tilstäd detta solgrand upoffra sig dig i dag — — en dufwa i hårda klyfter och dolda refwor gömd gläder sig så mycket åt solen, som den tappreste örn, hwars wingar fläckta mot hennes strålar. Ack — — hwarföre skulle ej detta stoffet lifwas af din trohet?

Hwad är min tid? en ilande wigge, et wattuswall, som forssar åter til sitt ursprung — — Mine bortlupne år mäst i fåfånga, minst i det sanna — — hade jag eder åter — — ¹⁾

Längre i utveckling nådde icke Lidners skaldskap under hans vistelse i Lund. Men i de båda sist anförda dikterna skymtas också utan svårighet några af de för skalden karakteristiska dragen; där är något af den Lidner, som njöt af att gråta och som en gång förklarade:

Min enda stolthet är, att jag ett hjerta har.

¹⁾ Lunds Weckoblad 1775, nr 14. Tankstrecken af Lidner.

II.

„Då jag för en vördad allmänhet tecknar min älskade Lidners öden, tänker jag ej med annat än tystnad uttrycka den smärta och förtrytelse, jag känt vid de många öfverdrifna berättelser och i synnerhet de derefter aftryckta osanna beskyllningar, som i allmänhetens ögon sökt beröfva Lidners karakter det höga värde, den verkliga egde, och som i allt hvad han skrivit så ädelt framlyser.“

Så ungefär föllo de ord, som Lidners enka riktade till en af skaldens beundrare ¹⁾, då denne besökte henne en gång under hennes senare år. Säkerligen såg hon dervid sin makes bild i allt för ljusa färger; i hennes kärleksfulla ögon bortskymdes karakterens brister af dess förtjenster. Men att hon dock i någon mån hade rätt i sin varmhjertade protest, torde icke kunna förnekas, helst om man fäster sig vid de gängse berättelserna från Lidners första ungdom. Hans lefnadssätt kan då icke hafva varit sådant som man framställt det och med hans vistelse i Lund, hans studenttid, hvilken af hans biografer utmålats i de mörkaste färger, förhåller det sig på helt annat sätt än man hittills antagit.

Af Lidners biografer torde Hammarsköld vara den förste. Han säger, att Lidner på grund af sitt oregelbundna lefnadssätt ej kunde kvarstanna vid universitetet ²⁾. Honom närmast i tiden följde en utländsk minnestecknare i det tyska biografiska verket „Zeitgenossen“ (1830). Denne yttrar bl. a. om Lidner i Lund: „Uebrigens sich hier selbst überlassen, trat die Sucht nach stärken Getränken und störender Hang zu den schmutzigsten Ausschweifungen hervor, was seine Gesundheit untergrub und sein Glück zerstörte“ ³⁾. Atterbom, hvars skildring af Lidner såg dagen 1849, delar en liknande uppfattning. Han talar om skaldens „växande vanfrejd för utsväfningar och särdeles för dryckenskap“ och berättar dessutom en anekdot såsom prof på de historier, som gingo i svang om honom. Det är den sedan så ofta upprepade berättelsen om huru den, som afhemtade poemet öfver de vid Torup omkomna,

¹⁾ P. A. Sondén.

²⁾ Hammarsköld, Svenska Vitterheten, 94.

³⁾ Zeitgenossen, ein biographisches Magazin, III Reihe, II Band.

fann skalden vandrande mellan tvenne bord, på hvilka stodo buteljer och glas. Han gick fram och tillbaka, grät, författade, deklamerade och tog sig emellanåt en styrkedryck från det bord, som stod honom närmast ¹⁾. Sondén ²⁾, Palmblad ³⁾, Franzén ⁴⁾, Ljunggren ⁵⁾ och Sander ⁶⁾ hafva i allt samma mening som Atterbom. Lidners senaste lefnadstecknare, Karl Warburg ⁷⁾, målar än bjer-tare förhållandet. Han bygger på de ofvannämnda författarne och begagnar sig dessutom af en ny källa till historien om Lidners „lefterne i Lund“, hvilken återfinnes i „Handlexikon för olärde“, författadt af kyrkoherden C. Ödman ⁸⁾. Det är här det förtäljes i sammanhang med berättelsen om olyckshändelsen på Torup, att kammarherre Trolle, som på något sätt ville gifva sin tacksamhet mot Lidner för hans kväde tillkänna, bittida en morgonstund lät sin kammartjenare infinna sig i staden och bedja honom „följa sig till en köpmansbod, att där till klädning utvälja sig hvad slags kläde han behagade, hvilket hans välgörare också ville genast låta sy“. Lidner följde och valde åt sig hvitt kläde, hvarför han hos sin moder fick stå en „svår examen“. En morgon några dagar der-efter kom han i denna sin „nya oskuldsdräkt“ promenerande „uppåt staden“. Någon af hans vänner, som såg honom, spådde genast att detta icke komme att vara länge. På eftermiddagen fans också poeten liggande rusig vid ena domkyrkoporten.

Så långt biograferna. Men ur hvilka och hurudana källor hafva de öst?

Hammarsköld har hufvudsakligen genom Claes Livijn fått den kännedom han eger om skaldens lif och denne åter har sin kunskap

¹⁾ *Atterbom*, Svenska Siare och Skalder V.

²⁾ *Sondén*, Biografiska anteckningar om Lidner. Samlade Arbeten 1836.

³⁾ *Palmblad*, Bengt Lidner. Biografiskt Lexikon.

⁴⁾ *Franzén*, Minne af Bengt Lidner. Svenska Akademiens handlingar, XIX.

⁵⁾ *Ljunggren*, Bengt Lidner i Lund. Smärre Skrifter, III.

⁶⁾ *Sander*, Lidner. Lefnadsteckning i Samlade Skrifter 1878.

⁷⁾ *Warburg*, a. arb.

⁸⁾ Detta s. k. »handlexikon» förvaras såsom manuskript i Lunds Univ. Bibl. Artikeln Lidner återfinnes i IV bandet.

derom från assessor Odhelius, en man, som först efter Lidners ankomst till hufvudstaden gjort hans bekantskap ¹⁾. Hvarken i första eller andra, utan tidigast i tredje hand har således Hammarsköld haft sin uppgift från någon med Lidner under hans vistelse i Lund bekant person. Den förmodan ligger också nära till hands, att de drag, som tilläggas Lidner i hans ungdom, först blifvit hemtade från hans senare år. Utan att kontrolleras genom jemförelse med säkra underrättelser lär berättelsen i hvarje fall icke kunna tagas för sann. Samma är förhållandet med hvad som säges om Lidners Lundavistelse uti biografien i Zeitgenossen. Icke så få af de öfriga uppgifterna deri äro af tvifvelaktig halt, flera bevisligen falska. Detta gäller icke minst hvad som förtäljes om Lidners ungdom: det mesta deraf kan bestämdt vederläggas — onekligen ett förhållande, som inger misstro äfven i fråga om det ofvan anförda. Hvad Atterboms skildring angår, så har han fått sina underrättelser från sin fader, men om denne nämner han uttryckligen, att han väl studerat samtidigt med Lidner i Lund, „dock utan närmare personlig bekantskap“. Och betecknande nog tillägger han till historien om de „underliga ting“ han berättar om den unge poeten: „slikt flög bland studenterna från mun till mun“. Det är — så synes det — på lösa hörsägnen han grundar sig. För öfrigt förefaller hans berättelse också att vara något färglagd af honom sjelf.

Återstår i denna granskning af de skildringar Lidners biografier gifvit af hans vistelse i Lund endast Warburgs, då de öfriga stödja sig på de trenne förut omnämnda ²⁾. Det nya hos denne är som nämndt den berättelse han anför ur Ödmans s. k. „Handlexikon“, hvilken ju möjligen vid en flyktig betraktelse kunnat synas afgörande nog. Warburg bygger flerstädes i sin monografi öfver Lidner på denna källa och synes anse den tillförlitlig.

Det är emellertid just hvad den icke är. Prosten C. Ödman (f. $\frac{3}{1}$ 1770 d. $\frac{23}{11}$ 1840) var kyrkoherde i S. Willie och Örsjö i sydöstra Skåne. Det lexikon, i hvilket berättelsen är införd, hopskref han på lediga stunder. Man behöfver icke mera än bläddra

¹⁾ Hammarskölds brevexling 1812. Kgl. Bibl.

²⁾ Hvad Ljunggren a. arb. s. 128 efter Lunds Weckoblad berättar har icke syntts samtiden så misstänkt som efterverlden. Det framgår af hvad som meddelas s. 27 noten.

i det för att finna, att det icke förtjenar synnerlig uppmärksamhet. Det är fullkomligt okritiskt hopkommet. De notiser Ödman fann i tidningar och böcker, de anekdoter, som han hörde berättas, nedskref han utan vidare. Under sådana omständigheter kan det väl icke vara af något egentligt intresse att underkasta hans artikel om Lidner ett närmare skärskådande, men för att visa dess otillförlitlighet i sin fulla dager, torde det dock ej vara utan all vigt.

Ödman börjar sin berättelse med att skaldens fader var organisten Bengt Lidner, hvilken „som kompositör skaffat sig ett visst rykte.“ Fadern hette Olof; han var väl organist, men att han som kompositör utmärkt sig, är icke känt. Derpå omtalas en anekdot om Lidners första poetiska impromptu. Den i Göteborg kvarlevande traditionen gifver åt detta en förändrad form och låter händelsen passera på annan plats ¹⁾. De härefter följande uppgifterna om Lidner i Lund äro icke mindre tvifvelaktiga. Det säges, att det „var en olyckshändelse, som beredde honom första tillfället att blifva allmännare känd.“ Detta var den på Torup, hvilket enligt Ödman tillhörde kammarherre Trolle, och Lidners „liksång i anledning deraf var det första af det slags poesi, som man dittills sett på svenska.“ Ingenting kan vara mera oriktigt än detta sista påstående och säkert är, att denna dikt icke heller var den första, som gjorde Lidners poetiska gåfvor kända för allmänheten. Vi hafva sett det af det föregående. Den berättelse, som derpå följer om huru kammarherre Trolle vedergäldade Lidner, lider, äfven den, af omöjligheter. Bortser man från det barocka deri, att Lidner skulle hafva valt „hvitt kläde“, huru är det tänkbart, att han kunde uppbära bannor af sin mor? Modern, som troligen aldrig varit i Lund, var död för flere år sedan — enligt hvad man med visshet vet, redan 1771.

Efter denna granskning torde icke mycket återstå af berättelsen hos Ödman. Det hela inskränker sig till historien om Lidners berusade tillstånd. Och huru är icke denna utmålad: Lidner liggande vid domkyrkoporten i blotta västen, rocken försäld och som det heter, „Bacchi milda anda sväfvande i sefiriska drömmar öfver den lycklige skaldens hjessa“. Sjelfva framställningssättet

¹⁾ Warburg, a. st. 29.

är åtminstone icke egnadt att öka trovärdigheten af berättelsen och med kändedom af öfriga uppgifters otillförlitlighet torde den icke förtjena tilltro.

Men — skulle någon här kunna invända — huru med betviflandet af den hittills herskande åsigten om Lidner i Lund förena de uttalanden af skalden sjelf, hvilka — så har man åtminstone ansett ¹⁾ — gå i samma riktning som den af hans biografer förfäktade meningen? Hans egna ord kunna väl icke gerna betviflas?

Och dock är detta fallet. De tvenne uttalanden, som här afses, förtjena icke någon tilltro.

Det ena af dessa förekommer i ett poem, första gången publiceradt i slutet af 1783. Det bär namnet: „Den lycklige skolgossen“. Den strof, som skulle syfta på Lidners vistelse i Lund, lyder:

Ack! I förflutna, sälla dagar!
 Jag mins hur ljuflig var min lott:
 Knappt jag vår gosses ålder nått,
 Förrän i alla Astrilds lagar
 Jag sträng examen undergått.

„Vår gosses ålder“ var enligt hvad poemet upplyser sjuutton år. Detta träffar ju också ganska bra in på tiden för Lidners vistelse i Lund, i synnerhet då födelseåret sattes till 1757.

Men skalderna hafva af gammalt aldrig varit sifferkarlar och allra minst Lidner. Öfverhufvud taget har man föga att tro de uppgifter han i en senare tid ger om sig sjelf. Han liksom Almqvist kunde icke rätt skilja mellan hvad fantasien ingaf honom och hvad som som var verkligt. Dikt och sanning flöto samman för honom. Mångfaldiga bevis kunna härpå anföras. Det torde blott behöfva påpekas, hurusom han i företalet till Yttersta Domen förklarar två af sina arbeten öfversatta till engelska, „Året 1783“ till franska och tyska — något, som icke det ringaste stämmer med verkliga förhållandet. Ett bref han något senare skref till handlanden P. P. Ekman i Göteborg, fullständigt hvimlar af osanningar. För öfrigt tyckes han icke heller hafva haft riktig reda på sitt födelseår. Än är han född 1756, än 1757, än 1759. Och i två af dessa fall hänfö-

¹⁾ *Palmblad*, a. st. 112, *Warburg*, a. st. 59, 72.

sig icke — om man skall taga allt efter bokstafven — det i versen omtalade direkt till hans vistelse i Lund.

Det var det ena uttalandet af Lidner och dess värde. Det andra förekommer i poemet „Midnatten“, skrivet 1791. Förhållandet är här detsamma. Och för öfrigt: huru „stark subjektiv prägel“ också stycket bär, kan det icke påvisas att Lidner åsyftat sig sjelf. Han lägger sina ord i en annans mun och att då tyda allt efter bokstafven och hänföra det till skalden torde vara aldeles orimligt.

Att alltså de i det föregående nämnda skildringarne af Lidners sedliga hållning i Lund och äfven hans egna uppgifter derom minst sagdt äro af tvifvelaktig halt, torde af det ofvanstående hafva framgått. Det saknas emellertid icke bevis för att den Lidner, som i dem träder oss till mötes, snarare tillhör fantasien än verkligheten. Sedd i sammanhang med sin omgifning blifver nämligen Lidner en helt annan än den, man framställt honom; orimligheten af de hittills förfäktade meningarne blir tydlig. Är han säkerligen också icke utan vank och brist, han är likväl i hvarje fall ännu icke den förfallne „usling“, som man älskat att teckna under hans namn.

Utrustad, som vi sett, med ett utmärkt betyg, kommer Lidner till Lund. Hans begåfning ger sig tillkänna i de poesier han skriver. De väcka uppmärksamhet och då det blir fråga om att i universitetsstaden utgifva Lunds Weckoblad upptager en professor, hvilken såsom lärare i juridiska fakulteten redan förut bör hafva haft tillfälle att lära känna Lidner såsom en af dess alumner, honom i redaktionen. Han kommer derigenom att blifva medlem af det sällskap akademici, hvilket sammanslutit sig för tidningens utgifvande. Med en moraliskt fördärfvad person, „hemfallen åt de smutsigaste utsväfningar“ skulle detta aldrig hafva skett.

Och det är icke endast professor Colling, som i trots af allt förklenligt ryktet skulle haft att berätta om den unge studenten visar Lidner sin synnerliga ynnest. Universitetets bästa män göra detsamma. Sven Lagerbring upptager honom bland sina respondenter. Eberhard Rosenblad visar liksom Colling honom sådana välgerningar, att han känner sig uppfordrad att offentligen bringa honom sin

tacksamhet ¹⁾. Såsom inspektor i Göteborgs Nation kommer han i närmare beröring med honom och man torde icke misstaga sig, då man förmodar, att det just var han, som gaf skalden tillfälle att vistas vid Ramlösa. Ser man af hvilka den krets utgjordes, i hvilken Lidner der lefde, får man äfven samma gynsamma intryck af hans person under denna tid. Den utgjordes till största delen af adel och personer från universitetsstaden. Man såg der bland de senare professor Eric Gustaf Lidbeck med familj, den blifvande professorn A. J. Retzius och biskopen Petrus Munck, dåvarande docenten Lars Weibull och magister Magnus Lönberg. Äfven en för Lidner från fäderne-staden väl känd familj, handlanden Ekmans, vistades vid Ramlösa. Huru kan man nu tänka sig möjligheten, att dessa skulle i sin midt hafva velat hysa en person, hvilken månaden förut legat rusig vid domkyrkans port i Lund?

Bland de yngre vid universitetet umgås Lidner särskildt med Anders Hylander, sedermera teologie professor och domprost, samt den entusiastiske yngling, som höstterminen 1775 anlände till Lund, Thomas Thorild — begge män af oförvitlig sedlig renhet ²⁾. De skulle icke tålt honom i sin närhet, om han varit sådan som man framställt honom. Lidner var högt värderad af Hylander, hans „jämnrige, närmare bekante och förtrogne“, som Achatius Kahl efter den senares egen berättelse vittnar ³⁾. Om Lidners bekantskap med Thorild, tillsammans med hvilken han nära en hel termin ⁴⁾ lefde vid akademien, ge hans egna ord upplysning: „Min herre, vi ha känt hvarandra i Lund“. Tilltalsordet „min herre“ behöfver här alls icke beteckna, att närmare umgänge icke förekommit emellan de båda, hvilka för öfrigt äfven varit gymnasiekamrater i Göteborg. I denna ceremoniösa tid var tilltalsordet du icke så oundgängligt

¹⁾ *Lidner*, de Jure Confinationis I. Tillegnan. Jmf. Lunds Weckoblad 1775 ²⁴/₈.

²⁾ Sivertsson, Thorilds ungdomsvän, intygar att hans seder voro »rena och okonstlade». Han tillägger dessutom: »Han tålte aldrig lättsinnigt eller irreligiöst tal». Brinkmanska ark. Trolle-Ljungby.

³⁾ *Kahl*, Tegnér och hans samtida i Lund, 163, 166.

⁴⁾ Warburg uppgifver i sin teckning af Lidner, att Thorild kom till Lund två månader före Lidners afresa. Det är ej fullt riktigt. Thorild anlände till universitetet i september 1775, Lidner lemnade staden först i slutet af december eller början af januari påföljande år.

som i en senare; äfven nära vänner brukade det icke. De åtta år, som ligga emellan detta yttrande och vistelsen vid akademien, hafva för öfrigt lätt kunnat ändra titlarne. Medan de lefde der tillsammans, synas de — om man får tro den Lundensiska traditionen — hafva tillbringat mången angenäm stund tillhoppa, icke sällan hjertligt delande hvarandras bekymmer och broderligt sökande afhjelpa hvarandras behof¹⁾. Slumpen fogade sällsamt nog äfven så, att de vid en disputationsakt i Göteborgs nation engång under denna tid kommo att uppträda gemensamt, Lidner som præses, Thorild som respondent. Det var vid detta tillfälle som den förre, hvilken utgifvit theserna, försvarade den för honom så betecknande satsen: „in lacrymis etiam voluptas“. ²⁾

¹⁾ Kahl, a. arb. 166.

²⁾ Vid den göteborgska nationens sammanträde ^{1/11} 1775 efterfrågades hvilka af herrar nationales hade lust at åtaga sig partes, då hr. Liedner åtog sig at præsidera, hr. Thorén at respondera, hr. Ekekrantz primo loco, och hr. Rystedt secundo loco at opponera wid den disputationsact, som nästa nationsmöte skulle komma at hållas, och hr. Liedner låfwade at med första til wälborne herr inspector inlemna theses til öfwerseende. Disputationsakten hölls ^{3/12}. Ur protokollet anföra vi följande:

»§ 1. Sedan wälborne herr inspector med wanlig gunst och gracieust bemötande emottagit samtelige herrar nationales, samt tilkännagifwit i hwad ärende herrar landsmän nu i synnerhet woro kallade, efterfrågades, om de af herrarne, som vid förra nationsmötet åtagit sig partes disputatorias, nu woro färdige, hwarpå desse herrar genast anmälte sig.

§ 2. Wid nämde disputationsact blefwo följande theses ventilerade.

Th: 1:ma. Emendationem, editionemque novam, Hymnarium nostrum svecanum, pluribus poscere nominibus, quam postulat versio s:ræ s:ræ svecana, autumamus.

Th: 2:da. Orci judicare cunctos, extra ecclesiam lutheranam, qvi aura vescuntur, non iniquum minus, quam temerarium opinamur.

Th: 3:ta. Per abstractionem a Deo leges naturales, atheorum caussa, concipere, nullum adfert emolumentum.

Th: 4:ta. Leges naturales veras esse leges, nec, ut qvondam statuit Thomasius, mere consilia paterna, autumamus.

Th: 5:ta. Impetum in Angliæ regem Americanorum adprobans, libertati, nullis limitibus circumscriptæ, favet. Felix vero republ. in qua potestas legitima apud claves tenentem, obedientia vero apud subditos invenitur.

Detta om Lidners umgänge vid denna tid. Af det följande torde oriktigheten af den äldre uppfattningen ännu tydligare framgå.

Onsdagen den 15 februari 1775 sammanträder det större akademiska konsistoriet. Sedan en del andra frågor behandlats, anmäldes det att studenten Bengt Lidner hos rektor erbjudit sig att årsdagen af konungens kröning hålla en oration på svensk vers. Anbudet väcker intet motstånd. Konsistoriet tager det utan ringaste betänkande för godt och åt den unge, för „sitt oordentliga iefverne“ bekante studenten upplåter universitetet sitt festauditorium. Det vill dessutom låta det akademiska kapellet biträda med musiks utförande ¹⁾.

Th: 6:ta. Secundum constitutionem, Norrköpings Arfförening dictam, nullum, nec Ulricæ Eleonoræ, nec Sophiæ Hedevigi, jus successionis, vita decedente Carolo XII:mo, competiit.

Th: 7:ma. Προσπαιδευμοσι, seu litteris humanioribus vel belles lettres, Pedantismum Scholasticorum palmam præripere, qvi existimat; Gemmas — — solis splendorem superare contendit.

Th: 8:va. Qvin ars poetica scientia sit, si late sumatur, quid vetat?

Th: 9:na. Hant semper sibi proverbium constat: quisquis faber sue fortunæ; ipsa enim dies quandoque parens quoque noverca est.

Th: 10:ma. Decet pectus, virtuti consecratum, patriam suam amare; hiece enim amor plura quondam Romanis statuit tropæa, quam arma eorum invicibilia posuerunt.

Th: 11:ma. Nostro ipsorum iudicio sæpe nititur fortuna.

Th: 12:ma. In lacrymis etjam voluptas.

Anförde Theses förswarades af præses herr Bengt Liedner och respondens herr Thomas Thorén. Opponentes woro 1:o loco hr Magn: Ekekrantz, och 2:o loco hr: Christ: Rystedt. Samtelige herrar officiarii agerade sina partes med en utmärkt färdighet, så til wälborne herr inspectors, som hela nationens nöje och fägnad.»

¹⁾ I konsistoriets protokoll ¹/₂ 1775 läses:

»Anmäldes at studiosus Bengt Liedner af Götheborgska nationen, hos herr rector magnificus ärbudit sig att uppå Hans Majjsts wår allernädigste konungs kröningsdag den 29 nästkommande maji willja hålla en oration på swänsk wers, wiljandes Liedner thertill bestå all omkostnad, med förbehåll likwäl, at academiska capellet får giöra biträde med musiqvens upförande och att honom lämnas öfwersta cathedren; och fant consistorium academium skialigt till denna herr Liedners åstundan sitt bifall lämna, så framt han såsom ograduerad will åtnöija sig med nedersta cathedren.»

Samma uppfattning af Lidner, som konsistoriets fäder härigenom visa sig äga, hysa också medlemmarne af den nation, han tillhör.

Sista terminen Lidner var kvar vid universitetet blef fiskalsplatsen i nationen ledig. Det var en ansvarsfull post och på samma gång hedrande för dess innehafvare. Som bevis på detta senare kan anföras att inspektor, professor Eberhard Rosenblad ett par år senare yttrade, „att en utnämning därtill vore detsamma som en offentlig vördnadsbetygelse för den utnämndes dygd och stränga seder; och att det ostridigt vore en ganska smickrande ära at äga en hel nations förtroende och vara en censor, en Cato bland sina bröder“ ¹⁾. Och hvem väljer man nu 1775 till denna framstående plats? Då nationen företager valet, tillfalla de flesta rösterna Bengt Lidner. Han befinnes „äga nationens förtroende“ som det står i protokollet, och konfirmeras derpå af inspektor till fiskal ²⁾.

Det var den 1 november. Men — kan enligt gängse uppfattning med skäl genmälas — det dröjde dock icke mer än högst 2 månader härefter, förrän Lidner blef förvisad universitetet. Hans biografer förklara enstämmigt att så varit förhållandet och de flesta af dem stödja sig på ingenting mindre än ett protokoll i juridiska fakulteten, inför hvilken han just stod i begrepp att ventilera en afhandling: i detta står att han blef „confinerad“ till Göteborg.

Men det är en felaktig uppgift. Lidner stod icke i begrepp att detta år ventilera någon afhandling. Ej heller finnes det i juridiska fakultetens protokoll någon antydning om att han blifvit förvisad lärosätet. Han lemnar det — som det synes — af egen drift. Fattigdomen är det väl kanske närmast, som drifver honom bort. Den var honom säkert lika litet främmande i Lund som senare under hans lif. För öfrigt är han en orolig och obeständig natur, som af en brinnande fantasi jagas att söka ombyte och äfventyr. Det ligger någonting oändligen lockande för hans inbillning i att få draga öfver hafvet mot ett okänt fjerran. Och den unge studen-

¹⁾ Göteborgska nationens protokoll 1780 ²⁶/₂.

²⁾ Sammastädes 1775 ¹/₁₁.

ten tager så plats som jungman på en Ostindiefarare. Han behöfver icke hafva haft några andra motiv härtill än de nämnda.

„Ovisst, hvart hans öden skola föra honom“, tillägger kurator vemodigt, då han i Göteborgs nations protokoll antecknar Lidners affärd — med dessa ord avslutar Warburg sin skildring af hans „lefterne i Lund“¹⁾. Men en sådan anteckning gjordes icke vid detta tillfälle i protokollet, icke ens i nationens album. Den är af långt senare datum. Ingen kunde heller gerna hafva gjort detta vemodiga tillägg 1775. Ty om skaldens lattsinniga lefnadssätt torde ju samtiden — som af det föregående framgått — föga vetat. Det är efterverlden, som diktat det, dervid som så ofta identifierande ett föregående med ett efterföljande. Här gälla de ord Lidner en gång svarade en granskare, hvilken ville påvisa gudlöshet i hans skönaste dikt: „Nej, min herre, jag har icke förtjent att brännas“. Och tänkte hans enka på vistelsen i Lund, då hon ogillande uttalade sig om de osanna beskyllningarne, för visso hade hon rätt.

III.

Får man tro en anteckning i Göteborgska nationens matrikel, var det i början af januari 1776, som skalden lemnade Sverige och företog sin första utomlandsresa. Först från denna tidpunkt torde det vara, som man har att räkna Lidners börjande förfall. Den förändrade omgifning, i hvilken han försattes, de umbäranden och lidanden, som han fick utstå, verkade på hans svaga natur. Under uppehållet på skeppsdäck — det var delvis på det af Jacob Wallenberg skildrade *Finland*, der den som på hans tid segrade i de poetiska täfflingarne fick sina åtta glas arrack att tömma — på Kap och sedan i Göteborg synas de dåliga anlagen i hans karakter hafva trädt i dagen. Han söker tröst och glömska för sorger och missöden i bågaren och ruset. Intet låg närmare till hands. Och när han så följande året, hemkommen, far ut till Tyskland, är han i sin omgifnings ögon redan „en avanturier“ — som professor Möller i Greifswald på nyåret 1778 kallar honom. „En riktig“ sådan, skrifver kort derefter Patrik Alströmer till

¹⁾ Warburg, a. st. 76.

Gjörwell ¹⁾. Det inneboende svaga i hans natur växer ut till ett ondt och vinner allt mer i styrka. Det hotar att qväfva det goda.

Från Tyskland vänder Lidner åter 1778. I april följande år är han i Stockholm. Vi känna det af Stockholmsposten, der hans namn förekommer bland de å värdshuset „Stjernan“ inlogerade gästernas.

Men dessförinnan har han ännu en gång besökt Lund. Enligt allt att döma kommer han dit under hösten 1778.

Den Lidner, som nu uppenbarar sig här, är i mångt och mycket en annan än den som vid årsskiftet 1775—1776 lemnade universitetet. Vi veta det redan. Han hade nu säkerligen icke blifvit vald till fiskal i sin nation, om det blifvit fråga härom.

Ty till denna Lidners senare vistelse i Lund är det som af handlingen „De Jure Confinationis“ och de dermed förknippade ledsamma omständigheterna äro att förlägga. Det är väl sant att på sjelfva titelbladet till skriften står tryckt, att den var afsedd att ventileras i december 1775, men detta har i så fall icke då blifvit af. I juridiska fakultetens protokoll finnes med professor Collings egen hand denna afhandling antecknad under året 1778. Riktigheten af denna uppgift bestyrkes yttermera deraf, att alla de öfriga elfva afhandlingar, som i samma protokoll uppges vara ventilerade under detta år, enligt hvad deras titelblad utvisa också verkligen blifvit det.

Den fullständiga titeln på den Lidnerska afhandling, till hvilken han möjligen delvis sjelf är författare, lyder: Examen juridicum de jure Confinationis. Den inledes af en versifierad tillignan till direktören i Ostindiska Compagniet, Niclas Sahlgren, hvilken i sin början tyckes häntyda på de förhållanden, i hvilka skalden nu lefde. Det heter i denna:

Tro ej så lågt begär väckts än uti mitt bröst,
Som till de rikas hus, en hungrig skara drifver!
Nej, äran kallar mig med fosterlandets röst.
At prisa din förtjenst, när jag mit offer gifver.
Men kan min skuld, med gåfvan blifva lik,
Långt mindre med min sång kan jag din ära tyda.
Ej vasa-ordens glans, ej namn, at du är rik,
Ej silfverpräglens bild din dygd kan mera pryda.

¹⁾ Se Warburg a. arb. 83.

Derefter följer en andra tillegnan till professorerna Rosenblad och Colling, så sjelfva afhandlingen. I begynnelsen af denna säges den vara afsedd att sönderfalla i två afdelningar, af hvilka den ena skall tjena som exercitiidisputation, den andra, „si Deo visum fuerit, viam in hac Academia minus tritam, pandet ad Gradum Doctoratus.“

Men så långt skulle det aldrig gå. 5 § af afhandlingen voro tryckta, tillsammans utgörande 12 sidor, då hela företaget inställdes. Juridiska fakultetens protokoll meddelar härom i all korthet, att Lidner skulle ha disputerat „de Jure Confinationis pars I, men som respondens sjelf blef confinerad och bortförd till Götheborg, så kom aldrig disputationen at ventileras, dock en dag var utsatt.“ Sjelfva orsaken nämnes ej, men antagligen är den att söka i någon ouppgjord skuld, hvilken skalden icke kunnat vid anfordran betala. Fodringsegaren, antagligen boende i Göteborg, har då stämt honom, hvarpå gäldenären så från Lund blifvit transporterad dit.

Och till universitetet, de lärda studierna, hvilka han väl dock aldrig bedrifvit med någon större ifver, och den afbrutna disputationen skulle Lidner aldrig mera vända åter. Han kom från Göteborg till hufvudstaden. En tid af glänsande poetisk alstring, åtföljd af beundran och ära, öppnade sig der för honom. Men den slutade hastigt nog. Den var som en kort solskensstund under en nordisk höstdag. Så blef det mörkt igen och skuggorna föllo allt tyngre, ju längre det led mot natten. Förfallen, hopplöst förlorad, skrifvande tiggARBref och tiggARPOESI, vankade den forne studenten, som en gång i Lund haft uppsigten öfver sina kamraters seder, kring gränder och torg. Hans poetiska begåfning aftog allt mera och de ljusa förhoppningar, som knötos i hans lyckliga ungdom, skulle aldrig blifva fullt förverkligade.

Det finnes en Bacchus som icke är den sköne, grekiske ynglingen, icke brodern till Phoibos Apollon.

Pris 50 ore.